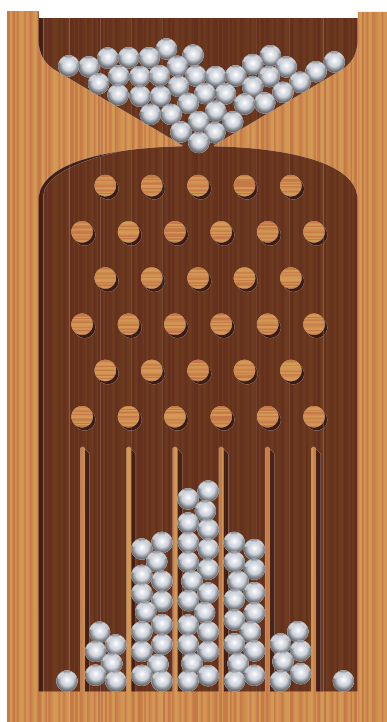

OOK AAN DE ONDERWIJSINSPECTIE GAAN ALLE ONTWIKKELINGEN OP HET GEBIED VAN TOETSING EN EXAMINERING NIET VOORBIJ. HOE STEMMEN ZIJ AF OP DE VERANDERENDE TOETSPRAKTIJK?

Toetsen als bouwsteen voor een ononderbroken ontwikkeling

Het is een mooie zomerse dag. Mijn buurjongetje Stijn nipt aan zijn verkoelende glas limonade. "Naar welke groep ga je volgend jaar?" vraag ik hem. "Naar groep 6", antwoordt Stijn met een helder kinderstemmetje. Wat plechtig en met een lichte ondertoon van spanning, voegt hij daar direct aan toe, "en dat is een héél belangrijk jaar, want daar gaan de toetsen al meetellen voor mijn advies voor de middelbare school."

Zijn we doorgeschoten? Door-geschoten in het meten, in onze wens om wat kinderen leren uit te drukken in toetsen en cijfers?

ZORGEN OVER TOETSDRUK

Het Nederlandse onderwijs heeft altijd al een toetscultuur gekend. Leerlingen in het voortgezet onderwijs krijgen soms wel 180 proefwerken per jaar. Daarbij gaat het om toetsen die leerlingen onderling ordenen naar niveau: jij doet het beter dan je medeleerling en je behoort daarmee tot de 15 procent beste leerlingen. Er is een fijnmazig plaatsingsproces ontstaan, waarin scholen primair op basis van toetsen en daarbij

behorende rekenregels bepalen hoe de schoolloopbaan van een leerling eruitziet. Hierdoor weet Stijn in groep 6 dat volgttoets M6 over drie jaar mede bepaalt of hij naar het vwo kan en hierdoor weet Sara in 2-vmbo-t/havo dat zij voor geschiedenis een 7.2 moet halen om de elf compensatiepunten te veroveren die nodig zijn om havo te mogen doen. Via toetsen creëren we een schijnexactheid waarmee we leerlingen determineren.

Een ander nadeel van de grote rol van toetsen is dat het invloed heeft op hoe en wat leerlingen leren. "Ik leer vooral trucjes. Ik haal goede cijfers omdat ik snap hoe proefwerken in elkaar zitten", aldus een leerling. Andere leerlingen vertellen ons dat ze pas gaan leren als de stof in het proefwerk komt.

Het zijn de toetsen die leerlingen aanzetten tot leren. Vooral in het voortgezet onderwijs. Het leren is hiermee extrinsiek gemotiveerd en volgens sommigen beklijft het geleerde dan maar slecht. Het leidt bovendien tot 'prestatiedruk' bij leerlingen, vooral ook door de grote hoeveelheid. Er hangt immers veel af van de cijfers die je haalt. Nu hoeft prestatiedruk natuurlijk niet zo erg te zijn, maar volgens sommigen gaat het zelfs om prestatiepijn. De kinderombudsvrouw waarschuwt voor de grote stress die kinderen hebben mede als gevolg van de toetsdruk.

TOCH ZIJN TOETSEN VAN GROOT BELANG

Zijn we daarmee doorgeschoten in het belang van toetsen? Toch niet. Toetsen zijn van vitaal belang binnen het leerproces. We moeten de toetsen en de belangrijke informatie die ze ons bieden alleen beter gebruiken. Dat stelt wel eisen aan de kwaliteit van de toetsen. Een toets moet de mogelijkheden bieden om te analyseren welke leerinhouden de leerling kent en welke hij nog moeilijk vindt. Een leraar moet aan een toetsresultaat kunnen zien waar hij met een leerling aan wil werken. Formatieve toetsing dus. Een goede toets biedt leraar én leerling inzicht in wat een leerling al weet en wat nog niet. Met dat inzicht kunnen zij samen bepalen wat de vervolgstappen in het leerproces moeten worden. In de wetenschap wordt steeds het belang van goede inhoudelijke feedback genoemd. Leerlingen hebben feedback nodig om te kunnen leren. Toetsen bieden de mogelijkheid om die feedback te geven. Daarom zijn toetsen zo belangrijk.

Ook op groeps- en schoolniveau geven goede toetsen belangrijke informatie om het leerproces aan te sluiten op de leerbehoeften van leerlingen. Laatst was ik op een vmbo die op basis van een analyse van genormeerde taaltoetsen ontdekte dat de lage taalscores van hun leerlingen voortkwamen uit een algehele lage leesvaardigheid. Ze hebben toen ingezet op leesonderwijs: in de gehele onderbouw zijn ze gestart met een leesontwikkelingsprogramma. Dit is een mooi voorbeeld van een school die toetsen gebruikt om hun taalaanbod aan te sluiten op het ontwikkelingsniveau van hun leerlingen.

TOETSEN IN HET WAARDERINGSKADER VAN DE INSPECTIE

De inspectie houdt toezicht op de kwaliteit van onderwijs op scholen. Toetsen vinden we daarin van groot belang. We werken sinds 1 augustus met een vernieuwd toezichtkader. Ook in dit kader is een belangrijke rol weggelegd voor toetsen. We willen weten of scholen een betrouwbaar en valide systeem hebben om de ontwikkeling van leerlingen te volgen: een leerlingvolgsysteem. Wij gebruiken de resultaten uit het leerlingvolgsysteem niet om te kijken hoe goed of slecht een school presteert. Wel gaan we in gesprek over de vraag hoe de school zelf die informatie gebruikt. Gebruiken de leraren de informatie om op individueel én op groepsniveau af te stemmen op de ontwikkeling van leerlingen? Of – en dat gebeurt helaas ook nog vaak – speelt deze slechts een rol om in de lerarenvergadering te besluiten dat Romy helaas moet blijven zitten, omdat zij een tiende punt tekortkomt op haar voortschrijdend gemiddelde? Niemand stelt zichzelf daarbij de vraag waar dat tekort van 0,1 punt voor staat. Wat weet en kan Romy nog niet, wat heeft ze allemaal al wel geleerd en gaat het haar helpen om alle stof van het afgelopen schooljaar nog eens over te doen? Biedt deze school Romy een ononderbroken ontwikkeling?

Toetsen – mits goed ontworpen en goed gebruikt – helpen scholen om leerlingen een ononderbroken ontwikkeling te kunnen bieden. Wij zullen in ons toezicht scholen stimuleren om toetsen daarvoor te gebruiken. ■

“Leerlingen hebben **feedback** nodig om te kunnen leren”